

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

To former for særeje	side 3
Rør blot ikke ved min gamle jul	side 4
Jul i Christiansfeld	side 7
Trillbakkegård	side 8
Familien Mouritzen Bundgaard og Rebild Bakker ..	side 10
Vilhelmsborg	side 12
Thorsgaard	side 16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening
December 1991 - Januar 1992
Nr. 295 - 50. årgang

*Gunderup kirke i Himmerland
Denne store landsbykirke vil danne rammen om årsmødeudflugtens morgensang.
Læs mere om kirken side 6.*

SLÆGTSGÅRDEN
LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvej 9, 2840 Holte.
tlf. 42 80 25 37 (efter 17). Postgiro nr. 808 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25

Slægtsgaardsarkivet:

«Klostergaarden», Ole Hansensvej 3, 4100 Ringsted,
tlf. 53 61 25 35 (onsdag 11-15 og evt. efter aftale)

Arkivar Else-Margrethe Ransy, Udbygade 19, 1, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21 (fortrinsvis folketællinger)

Genealog Bo Johansen, St. Strandstræde 4, 1, 1255 København K,
tlf. 33 11 67 20 efter kl. 18 (fortrinsvis gård- og slægtsundersøgelser)

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, «Kaaregaard», Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, «Lindegård», Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, «Solgaard», Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Arkivudvalget og Nordsjællandskreds)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg).

Gårdejer Poul Ancher Hansen, «Stensebygaard», Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 53 98 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, «Biltrisminde», Abovej 17, Herlufmølle,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3,
4270 Høng, tlf. 53 55 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen, «Skovvang», Præstøvej 107,
4640 Fakse, tlf. 53 82 51 45
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen, «Hobygården», Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, «Mariesminde», Røjrupvej 41,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskreds)

Gårdejer Elise Jensen, «Højtoftgård», Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslev Amt)

Gårdejer Torp Friis Møller, Aarslevvej 4, Aarslev,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 66 97
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25,
6830 Nr. Nebel, tlf. 75 28 81 14
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning,
6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, «Kjærsgård», Skadholsvej 5,
Gjærbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Toftegård, Vrouevej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31.
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, «Ryttergaarden», Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, «Trillbakkegård», Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Himmerlandskreds)

Gårdejer Esben Saksager, «Saksager», Saksagervej 190,
9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkreds)

Gårdejer Ingrid Houbak, «Gedemaalsgaard», Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

1992

Her ved årets slutning plejer vi alle at se tilbage på det forløbne år, og 1991 er et år, der vil gå over i historien som de store politiske omvæltningers år.

Vi ser i disse uger de tragiske følgevirkninger af diktaturernes fald. Tragisk, fordi alle krige er tragiske, men i særdelshed tragisk fordi vi nu oplever borgerkrige imellem befolkningsgrupper, der i årevis har levet i fredelig sameksistens indenfor et diktatur. Lad os alle håbe det nye år vil løse op for disse problemer, og give disse undertrykte befolkninger en normal fremtid.

I vort eget erhverv har vi oplevet en forsommer med regn og kulde, afløst af en forrygende højsommer, der gav basis for en fornuftig høst alle steder i landet.

At vi så fortsat lever med nogle priser på vore salgsafgrøder, der ikke står i rimeligt forhold til vore omkostninger, det er en kendsgerning, som vi indtil videre må leve med.

Der forhandles i EF om omlægninger og meget andet, samtidig med, at folketinget har nedsat et udvalg, der skal fremkomme med forslag til et bæredygtigt landbrug.

Hvordan disse forhandlinger ender, tør jeg ikke spå om, men jeg finder det vigtigt, at det man kommer frem til er i bred enighed, således at landbruget i en lang årrække ved hvad der er realiteter for en produktionsplanlægning. Hermed siger jeg så, at en beslutning med et snævert flertal, ikke kan bruges til at skabe tryghed for en fornuftig fremtid for landbruget.

Det er svært for udenforstående, at følge med i udviklingen i disse forhandlinger, men vi har nu kun at håbe på det bedste.

Lad os så glæde os over, at der i disse dage kommer meddelelser om pæne efterbetalinger både fra slagterier og mejerier. Det giver en tiltrængt opmuntring til den animalske produktion.

Vi står foran et nyt år, hvor store beslutninger skal træffes i det danske folketing, beslutninger der betyder meget for udviklingen i det danske samfund i de kommende år, og som vil få betydning for hver enkelt af os. Her tænker jeg selvfølgelig på videreudviklingen af EF's politiske og monetære samarbejde.

Vi skal have en folkeafstemning på et tidspunkt om denne sag, og jeg tror, der er stor opbakning i befolkningen til et videreudviklet samarbejde, men jeg frygter at der skabes utryghed om sagen med den megen snak om politisk union. Her tror jeg man gør en fejl, for det man vil er efter min bedste mening ikke noget, der kan kaldes en union, men en udbygning af et samarbejde mellem suveræne nationer. Lad os nu få den sag sluttet på fornuftig vis, så kræfterne i fremtiden kan bruges til at åbne for EF for de mange nye demokratier der banker på døren, og naturligvis også for de øvrige nordiske lande.

Lad dette være mit ønske for det nye år.

God jul og godt nytår.

Carl M. Christensen

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 296 udkommer omkring 20. februar. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 20. januar.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

Julesang

Julen er nær
den vender tilbage
år efter år
den sindene drage
op mod himlen
stjernen er tændt
tænk hvad der er hændt
hyrder i bøn
og en jomfru i løn
Barnet er født
vor Frelser er kommet
Gud han har skænket os sin søn.

Nu er det jul
helt ind i dit hjerte
træet står tændt
med lys og med kerte
stråler, varmer
gamle og børn
tager hver sin hånd
træder en dans
i den helt gamle ånd.
Glæden er stor
vor Frelser er kommet
Gud han har skænket os sin søn.

Sne, slud og regn
vil banke på ruder
kulde og mørke
vintren bebuder
se mod himlen
stjerner beredt
Underet er sket
lyset har magt
mørket under sig lagt.
Lyset er tændt
vor Frelser er kommet
Gud han har skænket os sin søn.

Børge Lorentzen
1977

To former for særeje

Lovene omkring særeje blev ændret fra 1. oktober 1990.

Hidtil har det kun været muligt med et såkaldt »fuldstændigt særeje« som bl. a. har den ulempe, at særejet skal skiftes i tilfælde af dødsfald. Det udelukker altså det uskiftede bo, hvis man ønsker det.

Efter de nye regler bliver det muligt at oprette et skilsmisse-særeje. D. v. s. en aftale om særeje i tilfælde af skilsmisse, medens det i tilfælde af dødsfald ikke medfører nogen ulemper.

Man kan altså vælge mellem 3 ting. Ikke at gøre noget; hvilket er fælleseje, eller at oprette enten fuldstændigt særeje eller kun et skilsmissesæreje.

De mere fleksible regler vil gøre det aktuelt med særeje i mange flere tilfælde. Jeg tænker her på den situation, at en søn/datter skal overtage slægtsgården, og i den forbindelse modtager vedkommende meget ofte en betydelig gave.

Jule- og nytårstid = statustid

Når julen nærmer sig, begynder vi i vort hus at tænke over hvad vi skal fortælle om det forgangne år i vort jule/nytårsbrev. Vi plejer at lave eet julebrev, hvor vi fortæller vidt og bredt, og så tager vi et passende antal fotokopier.

Vi synes – i hvert fald for os selv – at det er dejligt at genopleve årets store og små hændelser, og udvælge hvad vi vil fortælle om.

En ting der altid fylder i vort julebrev er Slægtsgårdsforeningen. Årsmøde og udflugter, kontakten til de enkelte kredse og medlemmer – og det kommende årsmøde, som allerede er i støbeskeen.

Nytårstid er også statustid. – Tid til at tænke over året der gik og tid til at gøre det op i tørre tal.

Et af de »tørre tal«, som vi allerede nu kan se ikke bliver så pænt, er Slægtsgårdsforeningens medlemstal!

Og hvad kan vi så gøre ved det?

Joh! vi må se at få nogle nye medlemmer!

Jeg læser tit i avisen, at nu har Jens Hansen på slægtsgården fødselsdag eller jeg hører eller ser noget i radio eller TV. Hvis jeg har oplysninger nok, skriver jeg et brev om indmeldelse, men I kunne allesammen hjælpe i denne medlemshvervning.

Jeg er sikker på at I også læser om Jens Hansens fødselsdag i jeres lokale avis. Hvis I nu klippede artiklen ud og sendte den til mig, så skal jeg nok undersøge om Jens Hansen er medlem af Slægtsgårdsforeningen, og hvis han ikke er, så skriver jeg et pænt brev med oplysninger om foreningen og en opfordring til at melde sig ind.

Det kunne jo også være at I kom i tanke om, at Jens Hansen boede på en slægtsgård, når han søgte en ny karl. Så kunne I jo sende annoncen til mig, til videre behandling.

Mit ønske her sidst på året er altså en hel masse breve fra hele landet – og på denne måde vil jeg så ønske alle i foreningen en rigtig glædelig jul og et godt nytår 1992.

Inger M. Hansen

Rør blot ikke ved min gamle jul!

af sognepræst Carl Lock, Lundforlund

Når en forening skal bruge en taler til et julemøde, ringer formanden tit til en præst, ikke fordi foreningen er særlig kirkelig, skal det vise sig, men fordi han nok gør det gratis. Julen hører ligesom med til hans branche. Spørger man så, om der var nogle særlige aspekter ved julen, man ønsker nærmere oplyst, bliver der svaret: nej! nej! det skal bare være noget med jul og helst ikke alt for kristeligt, hvis præsten forstår. Det får mig altid til at tænke på en tegning af Bo Bojesen, som jeg for mange år siden så på forsiden af et københavnsk kirkeblad.

Tegningen forestillede en radioreporter på Strøget én af de sidste dage før jul. Han står med mikrofonen foran en dame, der er overlæsset med pakker.

Til hans spørgsmål svarer hun: »Ja, hvis De tænker Dem, nu er selv kirken begyndt at bruge julen i sin reklame!« Og det er da også så sandt, som det er sagt. For i egentlig forstand har kirke og jul ikke noget med hinanden at gøre. Julen er en gammel solhvervsfest, som blev fejret overalt af glæde over, at man nu igen gik imod lysere tider.

Sjældent har den kristne kirke udvist større talent for markedsføring af sig selv, som dengang da kejserkulten i det gamle romerrige gik til grunde i det 2. årh. og kristendommen overtog pladsen som statsreligion i det enorme rige.

Løssluppen fest

I oldtidens Rom fejrede man i dagene fra den 17.-23. december den årlige saturnaliefest. Det var en særdeles løssluppen fest til ære for guden Saturnus, der var en oldromersk gud for agerbruget.

Det var en frugtbarhedsfest, hvor man sendte hinanden gaver, og hvor forskellen mellem herre og slave var ophævet.

Der findes også beretninger fra julegilder i det gamle Norden, som endte i rene bravallslag efter rigelig indtagelse af mjød og andre gode drikkevarer. At der undertiden gik et par stykker til ved gildet var kun udtryk for, at det havde været alle tiders fest. Beretningerne om de pågældendes »uheld« kunne man så »le meget af den efterfølgende vinter«. Vor egen tids julefrokoster er endnu mindre end en mat af glans af de julegilder vikingerne kunne præstere. Kejserkulten var som nævnt romernes nationalreligion, den eneste obligatoriske i et broget samfund, hvor ellers religionen var en privatsag, og enhver blev salig i sin egen tro.

Afdøde professor i kirkehistorie P. G. Lindhardt fortæller i sin bog »Påskud og prædikener«: »Kejseren var – sådan så i alt fald Orientens folk på ham – en gudesøn, født som et barn på jorden. Mærkelige stjernekompositioner varslede derom – et sendebud fra den højeste Gud, kommet til 'glæde for hele folket' for at skabe 'fred på jorden', hvorfor da også alt folket skyldte den Højeste tak og pris for hans 'velbehag'. Han har jo ladet sig repræsentere ved sin 'søn', også kaldet 'Herren', det vil sige kejseren.«

Kejserens fødselsdag blev fejret den 25. december. Man tog det dengang ikke højtideligt, om det nu også var den dag, han var født. Dagen var ganske enkelt den dag, kejserens fødselsdag blev fejret. Af samme grund var det heller ikke problematisk for kirken senere hen at fejre Kristusbarnets officielle fødselsdag på den samme dag.

En stor glæde . . .

På kejserens fødselsdag blev festen højtideligt udråbt på alle torve, og herolden brugte da omtrent de ord vi kender fra juledag: »Se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket, thi eder er i dag en frelser født, som er den herre kejseren.

Sognepræst Carl Lock

Ære være Gud i det højeste og fred på jorden i mennesker Guds velbehag!«

Disse ord – »der får så vide til alle tider hen, om ham der tog vor kvide og gav os fryd igen« – er ikke skabt af kristendommen; dem har evangelisten så at sige stjålet fra kejserkulten. De var der i forvejen, var kendte og elskede. De vakte stemning og glæde, gav håb og trøst.

»Da tidens fylde kom, udsendte Gud sin Søn, født af en kvinde« – siger Paulus, og måske har Lukas af ham lært at bruge kejsermytens sprog i sin julelegende, som evangeliet altid bruger det forhåndenværende religiøse sprog og dets forestillingsverden til på den mest raffinerede måde at sige noget helt andet, end det lyder på.

Vist har Gud vist mennesker sit »velbehag« ved at sende sin søn »Herren«, men ikke en kejser, tværtimod én af kejserens ringeste undersætter, bare et nummer på en mandtalsliste, et CPR-nummer i folkeregistrets computer, født uden for ægteskab, opvoxt i jævne kår, uddannet som håndværker, på kant med alle, som gjaldt noget i kirke og stat og omsider henrettet af kejserens repræsentanter på den mest pinlige og forsmædelige måde.

Sådan – siger evangeliet i kejserkultens religiøse sprog – sådan var, »den Herre Kristus i Davids by«, sådan er den virkelige Guds Søn..... Sådan gik overgangen fra kejserkult til kristenkult for sig. Hidtil havde man i urkirken fejret Jesu dåbsdag den 6. januar. Nu flyttedes vægten over til at fejre hans fødselsdagsfest på kejserens fødselsdag, og med i købet tog man solhvervsfesten og slog julefesten sammen med fødselsdagsfesten.

Logo og markedsføring

Til at lancere sit budskab brugte kirken med præcis timing og hidtil uset effekt »julen i sin reklame« med alle de virkemidler, der var til rådighed.

Ingen professionelle reklamefolk har siden været i stand til at markedsføre en idé og et slogan med en sådan levedygtighed.

Og ingen har været i stand til at lave et logo så let genkendeligt i al sin enkelhed, at alle véd, hvad det står for som det kristne korsymbol. Så vellykket er det, at det ublufærdigt benyttes som smykke og symbol i utallige sammenhænge, også af dem, der i det daglige holder sig længst mulig væk fra alt, hvad der smager af kirke og kristendom, så Gud må le derved.

Jo, damen har ret; også kirken bruger julen i sin reklame – både af dyd og af nødvendighed – vil nogen måske hævde. Andre vil sige »Rør blot ikke ved min gamle jul!« og så lægge det i den, der er det væsentlige for ham.

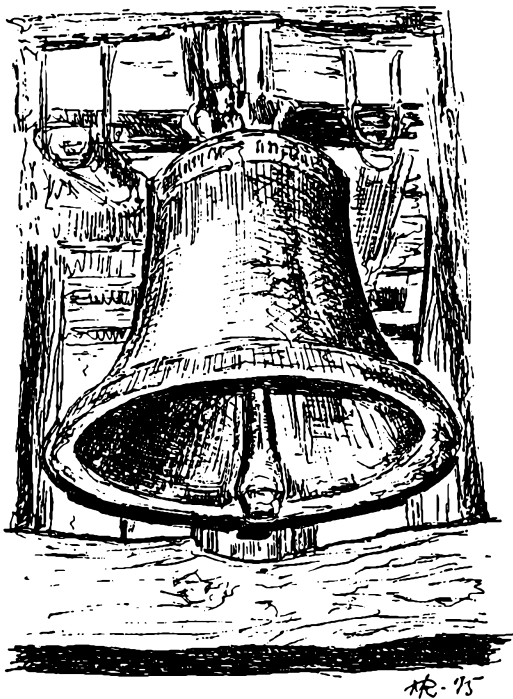
Smerteligt med ministeren

Skal man tage kirkeministerens argumenter i den debat om folkekirken, som han med større og mindre held har forsøgt at rejse, lider mange sognekirker på landet af en så lav »belægningsprocent«, at man alvorligt bør overveje at »dreje nøglen om«.

Jeg véd ikke om julens omsætning kan tælle med, så balancen i regnskabet kan opretholdes. Det har været både smerteligt og irriterende – især i den debat, der foregik for et år siden –, at høre på ministerens skrækkelige udtalelser om både dette og hint vedrørende kirkens indre anliggender og liv, som han netop som minister ikke skal udtale sig om og i særdeleshed ikke, når hans kendskab til dansk kirkeliv tilsyneladende er begrænset til forstadsognene i den nordlige del af Københavns-området.

Enhver véd, at der er himmelvid forskel på disse sogne og almindelige landsogne som dem, blandt andet jeg selv repræsenterer. Det gælder ikke alene strukturen, men så sandelig også skattegrundlaget for den kirkelige ligning. I Københavns-området er kirkegårdsvæsenet kommunalt. Hos os betales det over kirkeskatten. Halvdelen af det, der lignedes i kirkeskat går til kirkegårdsvæsenets drift.

Den argumentation, der har været fremført, har ofte været mere vildledende end vejledende, også på grund af journalisterens manglende kendskab til deres stof. Det er svært helt at tie stille, når man jævnligt udsættes for påstande baseret på den misinformation, folk har været udsat for. Det er en oplysning, som kun sår splid og bitterhed og forvirring. De fleste udmeldelser af folkekirken finder sted i begyndelsen af december måned, når julelysene allerede har været tændte i butikkerne i 14 dage. Da udsendes de nye skattekort, og skal der blive råd til julegaver til hele familien må alle spareobjekter udnyttes.

Kirken og julen

Men jeg vil hellere skrive om *Kirken og Julen*, som i den grad er blevet til en kristen fest, at man næppe forstår det, når man kender dens forudsætning.

Når klokkerne ringer sammen til den i visse kirkelige kredse så forkætrede juleaftensgudstjeneste, tilsidesætter gennemsnitsdanskere sin påståede religiøse blufærdighed. Juleaften er for flertallet den gang om året, hvor de bekræftes i det fællesskab, de ved dåben blev en del af, og som de hverken kan eller vil undvære, når alt kommer til. Så Gud ske lov og tak for julen!

Af uforklarlige grunde er det »legitimt« at gå i kirke bare den ene gang om året. Mon det skulle hænge sammen med, at der denne aften »forkyndes en glæde, der skal være for hele folket!«? I så fald: Hvad da med alle de andre gudstjenester, der ringes sammen til i løbet af året?

Pinagtige krumspring

Når der er masser af ledig kapacitet til stede i landets kirker på de almindelige søndage, vil der altid være nogle, der gør sig overvejelser dels om hvorfor, dels om hvad der kan gøres for at få de tomme pladser fyldt op.

Det er så let at svare fra præstelig side, at det er der faktisk ikke noget at gøre ved. Det er nu engang en kirkehistorisk erfaring, at i perioder har kirkerne været fyldt op søndag efter søndag, i andre perioder har bænkeene stået gabende tomme i årtier. Derfor er der ikke andet at gøre end at holde ud med de få trofaste og vente på bedre tider, indtil folket som sådan kommer til en erkendelse af, at »mennesket ikke lever af brød alene«, erkender sin »mangelsygdom« på et liv, der også har et åndeligt indhold.

Løvrigt kan man jo henvise til Jesus selv. Hans menighed oversteg på verdensplan som bekendt ikke flere end tolv registrerede medlemmer, hvoraf den ene stak ham til ypperstepræsterne og resten stak halen mellem benene, da det virkelig gjaldt om at stå sammen.

Et rent materialistisk liv, som mange nutidsmennesker lever det uden sans for værdien af et åndeligt/kulturelt indhold, er et liv lige så goldt og indholdsløst som en ørken.

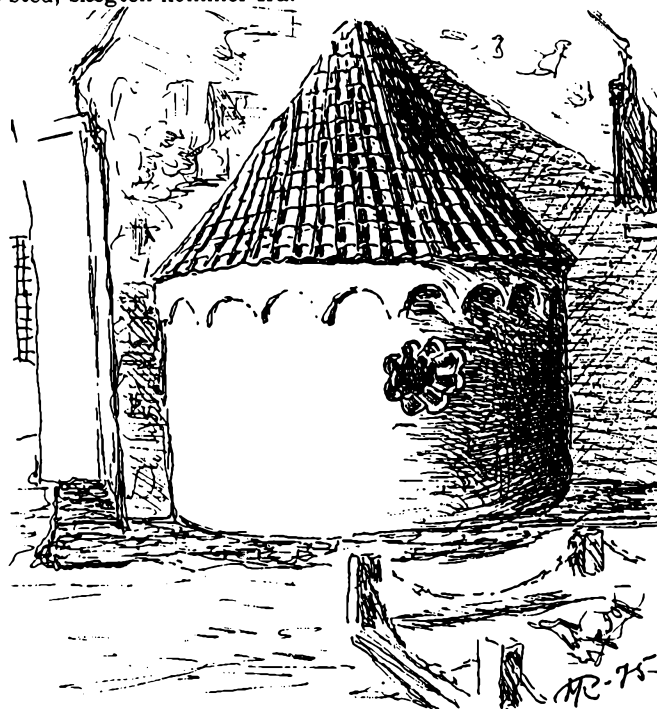
Den erkendelse kan man imidlertid ikke tvinge nogen til at nå frem til. Den kommer først, når »tidens fylde oprinder«, når der bliver jul for dét menneske. Det er let at sige, men nok alligevel det svar, der kommer sandheden og virkeligheden nærmest.

Alle de forskellige krumspring i gudstjenesten af vidt forskellig art, som præster i nød og fortvivlelse enten selv opfinder eller lader sig presse eller overtale til af aktive ungdomsorganisationer og emsige menighedsråd, virker ofte pinagtige og i visse tilfælde direkte groteske, som når man holder høstgudstjeneste specielt for dyr – dog ikke for slagtekvæg.

Forleden fortalte en dame mig, at den katolske præst i Lyngby skam også havde velsignet hendes hund ved en speciel dyregudstjeneste, skønt hun tilhørte folkekirken, underforstået: hér havde vi andre noget at lære. Vores Cairn Terrier ville da også med stor henrykkelse gå med mig i kirke, hvis den fik lov, ikke p. g. a. et særligt religiøst behov og slet ikke af fromhed, men fordi den altid helst vil rende i hælene på mig. Men at forestille sig den skulle komme for gudstjenestens skyld er noget pjat. Og hvad skulle den ellers med for!

Slægten og landsbykirken

I øvrigt fornemmer jeg at *Landsbykirken* i stigende grad kommer til at spille sin egen rolle i befolkningen som identifikationen af det sted, slægten kommer fra.

Det danske folk har som få andre sine rødder i det gamle bondesamfund, der levede i landsbyen med kirken som midtpunkt. Den var den ældste bygning i sognet, det hus, der altid havde været der og stadig er der og vil vedblive med at være præcis dér på den samme plads i landsbyen, hvor den har ligget i århundreder. Mange moderne mennesker lever en nomadetilværelse med så mange forskellige opholds- og arbejdssteder i geografisk henseende livet igennem, at de efterhånden ikke mere er i stand til at oparbejde et nærmere tilhørsforhold til det sted, hvor de er tilmeldt folkeregistret netop nu. For dem bliver da slægtens sted landsbykirken, som stadig ligger der – uforandret og bestandig både i form og i indhold.

På kirkegården finder de slægtens navne på de gamle gravsten. Bedsteforældrene levede og boede hele deres liv hér i sognet. Kirken er i brug. Endnu har ingen haft held til at »dreje nøglen om« i det lille uanselige gudshus på kirkebakken. Gæstfrit åbner det endnu sine døre både for dåbsbørn og brudepar, også selv om de ikke længere er indskrevne på den herværende kommunale mandtalsliste.

I stigende grad modtager vi anmodninger fra familier om at få deres døde begravet på den kirkegård, hvor slægten havde og stadig har sit sted. Den slags ting fylder ikke meget i en statistik, men den er i stand til stadig at fylde et helt sind med indre fred, som kun dén besidder, der véd, at han har et sted, han kan kalde for sit. Så er han ikke længere hjemløs i et samfund, der ellers på så mange måder er præget af rodløshed og identitetsproblemer.

Vi mødes juleaften!

Tirsdag den 24. december ringer landsbykirkens klokker julen ind på ny.

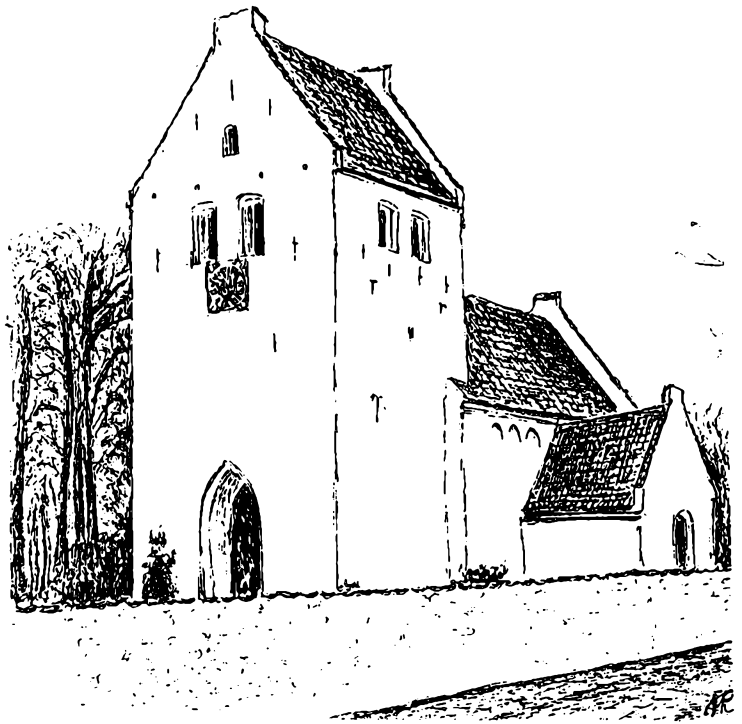
Det hele begyndte med, at et vordende forældrepar begav sig på vej til den landsby, hvor slægten havde sit sted. Hér fødte kvinden deres barn. Profeten havde sagt, at Guds Søn skulle fødes af kong Davids hus og slægt. Og den slægt havde sit sted i Bethlehem i Judas' land. At barnets forældre så boede i Nazareth i Galilæa i den modsatte ende af landet, var der ikke noget at gøre ved.

Selv om det var besværligt, måtte de begive sig afsted, for at barnet kunne komme til verden præcis dér, hvor slægten havde sit sted. Hér skulle dets begyndelse og udgangspunkt være. Hér var dets rod. »Men der skyder en kvist af Isaïas stub, et skud gror frem af dens rod«.

Juleglæden for mit vedkommende kommer hvert år, når jeg alene, lige før klokkerne holder op med at kime, går over kirkegården som den sidste på vej til julegudstjenesten i landsbykirken.

Udenfor på kirkegården er der mørkt, men gennem de oplyste vinduer skinner lysene ud i den mørke aften.

Jeg véd, de er derinde nu. De er der allesammen. Nogle må endda stå op. Børnene sidder på knæfaldet ved altersranken og på trappen op til prædikestolen, så jeg må kante mig sidelæns igennem. Fra nær og fjern er de kommet både gamle og unge og

børn for sammen at holde jul på slægtens sted.

Jeg tror hverken de kommer for romantikkens skyld eller af nostalgi. Den motivation holder ikke år efter år, og de sidder der faktisk år efter år: børnene, de unge, de gamle og dem midt imellem.

Nej, de kommer, fordi de føler en binding til stedet og til rummet – og også til det budskab, der lyder dér. Måske er de døbt her, måske konfirmeret, måske viet, måske føler de sig blot velkomne. – Min egen familie sidder der også.

De, der ikke længere sidder der, har til gengæld fået deres navn indhugget på en gravsten ude på kirkegården. Familien, den del, som er i kirke nu denne juleaften, var lige en tur forbi for at læse navnene på dem fra slægten, der fór hen. Når de mindes dem på denne helligaften, er det ikke af sentimentale årsager, men af veneration. Det er slægtens rødder, der er gravet ned hér i familiegravstedet.

Nu går jeg ind. Klokkerne er holdt om med at kime. De nikker og smiler. Mange af dem har jeg ikke set et helt år, men de er her igen. Bindingen til stedet har fået en extra knude. Nu er den endnu stærkere.

Om ét år ser jeg dem igen, måske mødes vi inden da, hvis der kommer en anledning for slægten til at samles i landsbyens kirke. Men juleaften er sikker. Da mødes vi og ønsker hinanden: *Glædelig jul!* og mener det.

Derfor: Rør blot ikke ved min gamle jul!

Glædelig jul i kirke og hjem!

Carl Lock

Gunderup kirke

Den anseelige kirkebygning er i alle væsentlige træk i sin middelalderlige skikkelse. Kor og skib er fra den romanske periode og står med kvadrekledt mur, mens sakristi, tårn og våbenhus samt ligkapel er opført i den gotiske periode. Materialet var teglsten, og disse bygninger er hvidkalkede.

I sydkapellet, der åbner sig til kirkeskibet med ti spidsbuede arkader, rummer to fag sengotiske kalkmalerier.

Efter kalkmaleriernes fortælling, må kapellet have været indviet til Gudsmoderen Maria, og have været et sæde for datidens fremherskende Mariakult.

Alttertavlen er en af Danmarks ældste efterreformatoriske fløjaltertavler. Den dateres til 1537-38. Malerierne er dog fra

1700-tallet.

Døbefonden er et typisk jysk arbejde med fire løver, der parvis deler et hoved. Fonden er jævnaldrende med kirken.

Prædikestolen er et nyklassicistisk arbejde, som kun sjældent ses i vore kirker. Den er udført omkring 1790 i forbindelse med en gennemgribende istandsættelse af kirken.

Biskoppen og domkapitlet i Vorg havde i middelalderen erhvervet store ejendomme i Fleskum herred. Efter reformationen tilfalder kirken kronen, som i 1681 overdrog kirken til det nyoprettede friherreskab Lindenberg.

Som kirkeejer havde Lindenberg rådighed over kirkens tien-deintægt, men var til gengæld forpligtet til at vedligeholde kirken med dens inventar og udstyr.

I 1915 overgik kirken til selveje.

OGN

Jul i Christiansfeld

Af Gudron Kloppenborg-Skrumsager, Sjølundgård

Redaktionen har bedt mig om, at fortælle lidt om de særlige traditioner, der knytter sig til julen i Brødremenighedens kirke i Christiansfeld. Jeg gør det med glæde, fordi jeg derved tvinges til at sætte mig ind i noget, som er helt specielt for vores egn.

Som flest læsere nok ved, er byen Christiansfeld en særpræget midterby i en landkommune mellem Kolding og Haderslev. Måske kender de fleste byen som honningkagebyen, og det er da også honningkager, mange hjembringer som souvenir efter besøg i byen. Det er dog noget helt andet, som oprindeligt har givet byen sit særpræg.

I 1773 kom der folk fra Bøhmen hertil, og de grundlagde med kongelig tilladelse byen. Deres formål var at grundlægge en koloni af den herrnhutiske menighed, ligesom der var kolonier i andre lande omkring Tyskland. De kaldte deres menighed for Brødremenigheden, og som sådan eksisterer den endnu, selv om den efterhånden kun er lille, ca. 150 personer. Menigheden sætter stadig sit præg på byen, måske specielt omkring jul og påske, ligesom menigheden stadig udfører en ret omfattende missionsvirksomhed.

Menigheden virker som en luthersk frimenighed tæt tilknyttet Folkekirken. I centrum af Christiansfeld by ligger den kirke, som dengang blev bygget af Brødremenigheden. Den er stor – der er nemt plads til 800 mennesker, men udefra virker den ikke umiddelbart som en kirke, fordi den er bygget sammen med den skole, man dengang byggede som drengeskole.

Hvor man på mange kirker ser et kors på toppen af tårn eller spir, ser man over denne kirkes spir den store morgenstjerne, som er specielt for Brødremenigheden. Det er en meget smuk kirke holdt helt i hvidt uden nogen særlig udsmykning. Gulvet er hvidskuret og sandstrøet, og menigheden sidder på lange bænkereækker. Altså et meget asketisk rum, hvor menigheden koncentrerer sig om oplevelsen i stedet for om udsmykningen.

Hvert år den 24. december om morgenen kører jeg derned til julemorgensang. For mig er det en ganske særlig måde at begynde julen på, når man samles der, endnu før det er lyst, for at synge julen ind.

Der er masser af levende lys, og på juletræerne er kun stjerner med lys i, de seneste år elektriske af hensyn til brandfaren. Over liturgibordet hænger i hele jule- og adventstiden den store morgenstjerne med sine 25 spidser. Man ser den i mange danske hjem, måske dog mest her på egnen, men det er altså en speciel stjerne, der skal minde os om den stjerne, der viste vej til Jesu fødested. Det er en kort andagt med salmesang bl. a. fra den gamle sønderjyske salmebog, som ikke findes mere. Ind imellem nogle ganske korte tekstlæsninger bl. a. Esajas profeti om et stort lys, som skal komme. Hver juleaften samles omkring 300 mennesker til denne andagt, og hvis det ikke er en arbejdsdag, er der en del flere.

Sidste år skulle vi så have den sjællandske del af familien til jul, og jeg ville gerne, hvis vi sammen med vores efterhånden voksne og halv voksne børn kunne samles om noget, som ikke bare var gaver og mad. Vi indtog en tidlig julemiddag d. v. s. deserten måtte vi køre fra, og så drog vi alle til kirken i Christiansfeld. Klokkeren holder man julegudstjeneste som en »festlig sanggudstjeneste med menighedssang, korsang og skriftlæsning«. Præsten læser Lukas Evangeliet 2, 1-14 og 15-20 skiftende med korsang ledsaget af kirkens blæserkor.

Mod slutningen af gudstjenesten kommer årets konfirmander ind med levende lys. Medens et børnekor synger »Julen har bragt« får alle børn i kirken et tændt lys, som de bringer med hjem til at tænde deres eget træ med. Børnene er meget bange for, at deres lys skal gå ud, når de kommer ud i vinden, så derfor har mange medbragt mælkekartoner til at holde beskyttende over lyset. De betragter det som snyd, hvis det skal tændes igen

med en tændstik, men det er i orden at få det tændt ved hjælp af en kammerats lys. Lyset symboliserer morgenens profeti om lyset, som skal komme. Den oprindelige idé er at skabe en levende illustration af juleevangeliet, specielt Johannes Evangeliet 1, 7-9.

Kirken var, som hvert år, fyldt til sidste plads, hvilket vil sige, at ca. 800 mennesker hvert år afbryder deres juleaften, for at deltage i denne smukke gudstjeneste. Mange af dem kommer fra Kolding og Haderslev, og derfor er der jo selvfølgelig flest, når føret er godt.

Det er svært at forklare, hvad det er der gør disse arrangementer til noget særligt. Måske er det lysene i forbindelse med dette specielle rum, og så selvfølgelig salmerne, som vi jo kender og holder af. Måske er det de mange mennesker, og især børnene, som værner om deres lys, altså hele den stemning, som er i rummet.

Der kunne fortælles meget mere om byen og menigheden, men det ville nok føre for vidt i denne omgang. Hermed vil jeg gerne opfordre andre til at dreje af motorvejen, og køre de 2 kilometer ind til Christiansfeld.

Se på kirken, Gudsageren, den særlige bygningsstil fra slutningen af 1700 tallet, og lindetræerne, som også er karakteristiske for byen. Køb en honningkage med hjem eller nyd kaffen i den lille honningkagecafe.

Glædelig jul

Gudron Kloppenborg-Skrumsager

Kilder: Helge Rønnow: Brødremenigheden – en levende tradition. Ligeledes har jeg telefonisk kontaktet Helge Rønnow, som er præst ved kirken.

Glædelig jul

I denne mørke tid sidder redaktøren og tænker på, at lys og mørke veksler med hinanden, og deler tidens skifter, for inden længe vil dagene igen begynde at tage til i lys.

Når dagene er begyndt at blive længere – ganske vist kun ganske lidt, så fejrer vi julen og juleglæden skulle gerne holde til Hellig tre Konger. At de store indkøbscentre bruger juleaftens dag til at pynte til nytår, beviser kun at kasseapparaterne har ringet julen ind.

Men for os, der har respekt for julen, betyder forretningernes nisser og sne mindre.

Derimod er der en symbolik ved Hellig tre Konger, som nok er værd at huske på.

Der er tre konger, en gammel – Balthazar, en midaldrende – Caspar, og en ung laps – Melchior.

De tre konger har tre aldre, for alle aldre skal søge.

Det er tre stadier, for der er tre stadier i udviklingen.

Op når den ældste er knælet ned, udlægges det, som han er nået frem til Frelseren, mens Caspar og Melchior er undervejs, for Caspar peger altid på julestjernen idet han vender sig mod Melchior.

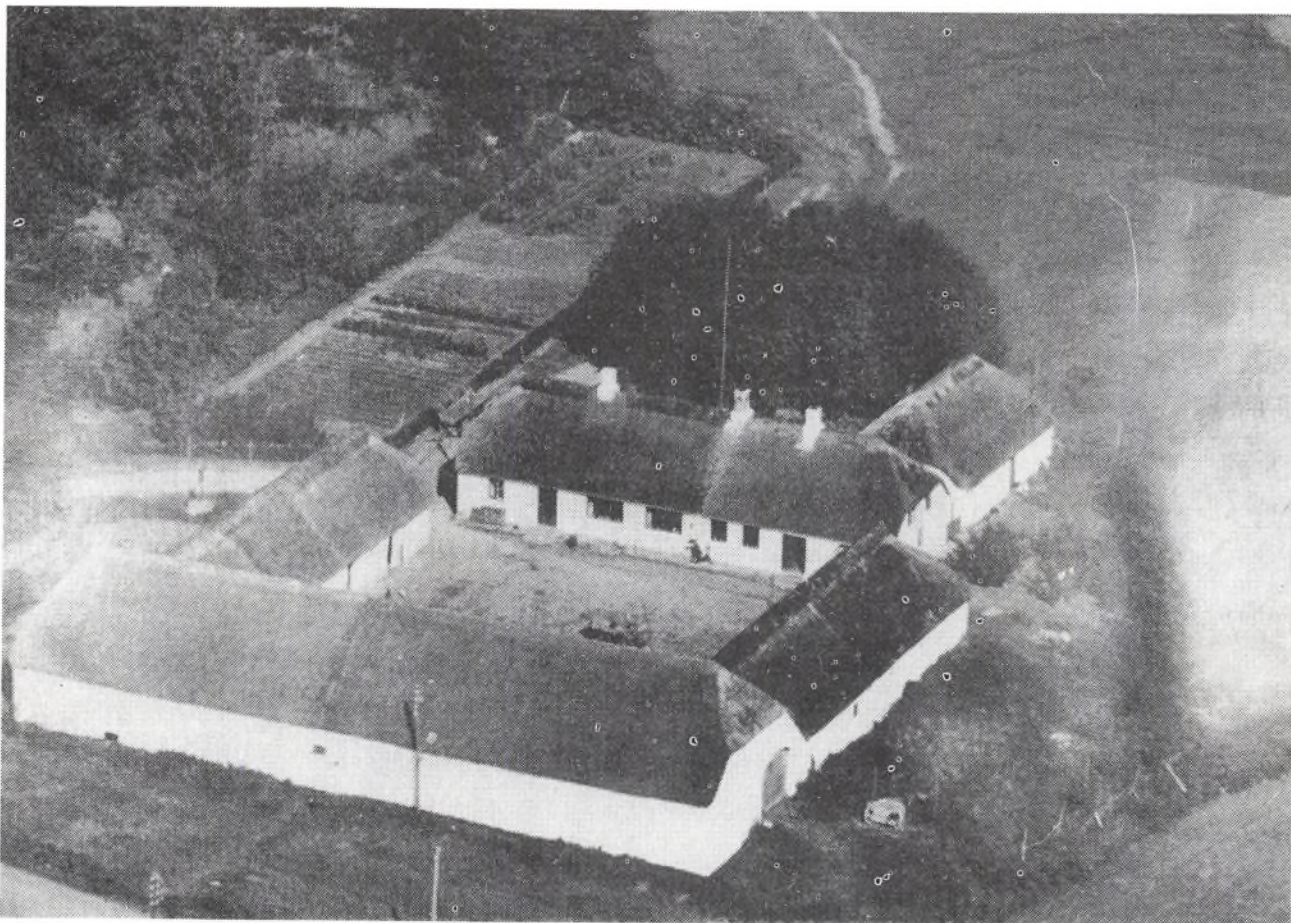
Med disse betragtninger over den kommende højtid ønskes alle »Slægtsgårdens« læsere glædelig jul, tak for samarbejde og overbærenhed og på gensyn i det nye år.

Ole G. Nielsen

Trillbakkegård

A. C. Winther Hansen, der er formand for Himmerlandskredsen og dermed vært ved det kommende årsmøde, fortæller i denne artikel om sin slægts gård ved Nibe, og ønsker medlemmerne glædelig jul og et godt nytår, det betyder bl. a. at han håber at se mange medlemmer til årsmødet 30.-31. maj i Rebild.

Trillbakkegård 1941

»Trillbakkegård« er en af de seks gårde, der sammen med to huse og en nedlagt skole, danner selve byen Grydsted. Der hører dog en del flere gårde til det område, der kaldes Grydsted. Denne lille landsby er beliggende ca. halvanden kilometer syd for Nibes bymidte, men udviklingen har dog i de seneste år fået Nibe by til at vokse sig helt til Grydsted.

Ellen og jeg er femte generation her på gården. Det var min tipoldefar Anders Hansen, der den 14. september 1837 blev fæstebonde under »Lundbæk« Gods. Gården var dengang på 42 tdr. land og ansat til 4 tdr. hartkorn. Den 14. april i 1853 købte han gården fri fra godset til en pris af 2257 rd. 78 sk., hvoraf han skulle udbetale 1257 rd. 78 sk., resten af købesummen på 1000 rd. forblev som første prioritet i gården med en rente på 3% årlig. De gamle originale papirer, såsom fæsteaftaler, skøder, skiftebrev samt aftægtsaftaler er bevaret.

Min oldefar var gift med en nabodatter Mette Marie Jacobsdatter, men de var kun gift i ni år, så døde hun. De havde da nået at få fem børn, hvor kun de tre levede, to piger på henholdsvis seks og otte år, og en dreng på omtrent et halvt år. Men i savnet af sin kone, var han så heldig, at hans svigerinde og børnenes moster Else Kirstine Jacobsdatter, der var yngre og ugift, flyttede over for at passe børnene. Det måtte hun have gjort til hans fulde tilfredshed, thi de blev enige om at holde bryllup ca. et halvt år efter, men så måtte han skifte med sine børn. Den dag skiftet var påbegyndt, måtte det udsættes til dagen efter, fordi

drengen på et halvt år, var blevet ramt af en farlig sygdom. Dagen efter blev skiftet genoptaget, men her måtte min tipoldefar meddele at drengen var død om natten, så der var nu kun hans to piger tilbage, og han fik ikke flere børn med hans anden kone, som han mistede femten år senere.

Det blev hans ældste datter Ellis Kirstine Andersdatter, og en svigersøn – Chresten Chrestensen – der den 9. september 1866 overtog gården. De fik ni børn, her var der kun seks, der blev voksne.

Det blev deres ældste søn Anders Hansen Chrestensen (min bedstefar), der skulle føre slægten videre her, og den 14. november 1902 var det ham og min bedstemor Andrea, der overtog gården.

Samme år lod min bedstefar opføre et aftægtshus til hans forældre. Pengene til dette var kommet til veje fra hans barndom og ungdom ved handel med lommeknive, piber og salg af dueunger, ialt 1100 kroner.

Min bedstefar fik slettet sit Chrestensen efternavn, fordi han ikke ville kaldes tilnavnet »Krou« som hans far var blevet det her på egnen, men også for at bruge Hansen som familie efternavn.

Den første juni 1941 flyttede min mor og far, Marie og Ernst Hansen, min søster og jeg (på det tidspunkt var jeg tre år) her til Grydsted, fra en ejendom i Hyllested ved Suldrup, som mine forældre havde haft siden 1929. Familien blev øget med en dreng i

Trillbakkegård 1991

1947, så vi er tre søskende.

På grund af to store gårdbrande her i nærheden, begyndte min far i 1949 at ombygge den gamle stråtækte gård med en ny svinstald. I 1950 blev stuehuset ombygget og det blev tækket med skiffer, laden fik lagt eternittag på i 1951, og et år efter blev der bygget en ny kostald.

Min far blev den 1. september 1951 udnævnt til sognefoged, et hverv han beholdt til sognefogedgerningen blev ophævet i 1973.

Ellen og jeg og vore tre børn, Cita, Ernst og Kirsten Marie flyttede hertil 1. juni 1969, fra en ejendom vi havde i Sønderholm, ca. 8 km herfra. Tre år efter byggede vi en ny kostald, hvor der er plads til 48 malkekøer plus opdræt. Vi havde på det tidspunkt 42 tdr. land som hørte til gården, plus vi havde lejet 28 tdr. land af en nabo, men den første januar 1979 afstod vi 8 tdr. land, som var inddraget i byzonen. Til alt held kunne vi købe en nabogård på 44 tdr. land til overtagelse 1. juni samme år.

I dag har vi 54 tdr. land tilbage efter vi 1. januar 1990 afstod 24 tdr. land mere til byzone. Vi har ved siden af vort eget lejet 54 tdr. land, det hele drives med korn og græs. Det er fire år siden vi stoppede med at avle rodfrugt, i stedet køber vi roerpiller, som noget nyt får vi en del af vort græs lavet i piller, alt vor halm bliver ammoniakbehandlet. Driften klarer vi uden fast medhjælp, dog med lidt maskinstationsarbejde, og lidt husbondafløsning.

Hvordan slægten fortsætter her på gården kan vi ikke vide idag, men efter som vi har både børn og børnebørn, håber og tror vi, at slægtgården fortsætter i slægten.

Her hvor året går mod sin slutning, vil vi gerne ønske alle medlemmer en rigtig glædelig jul, samt et godt og lykkebringende nytår, i håb om vi kan mødes til Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde her i Himmerland den 30. og 31. maj 1992.

Med venlig hilsen

Ellen og A. C. Winther Hansen

Jens og Anna Jensens Fond

Det hænder jævnligt, at nogle af vore medlemmer spørger til oprindelsen af Jens og Anna Jensens Fond, og det skal jeg hermed prøve at beskrive.

I Kusterslev i Særslev sogn på Nordfyn levede et ældre ægtepar, Jens og Anna Jensen. De var opvokset som nabobørn, var begge enebørn, og besluttede at dele livet. De drev deres fødehjem på traditionel vis, men som en enhed. Gårdene var på ca. 22 ha og 12 ha, og de var enige om, at den formue der her var til rådighed, skulle komme unge landmænd til gode.

I 1959 døde Jens, og Anna henvendte sig så igennem landbejntjen til Dansk Slægtsgårdsforening for at få den fornødne hjælp til oprettelsen af den fond vi nu kender.

Betingelserne for overdragelsen var, at Anna skulle have fribolig i sit fødehjem så længe hun levede, samt oppebære en ydelse der svarede til 6% af den offentlige vurdering, der på overdragelsestidspunktet udgjorde ca. 200.000 kroner.

Det blev så aftalt, at gårdene skulle forpagtes ud, men med en forkøbsret for forpagterne.

Efter Annas død i 1974 blev gårdene solgt til den ene forpagter, idet den anden var faldet fra, og grundkapitalen for fonden var nu til rådighed.

I foråret 1976 var formaliteterne i orden, og fondskapitalen var da 547.000 kroner, og de første lån kunne bevilges.

De første lån var på 20.000 kroner, og endnu på dette tidspunkt var det et lån der gjorde gavn.

Tiderne har jo ændret sig, og nu udlåner vi beløb på 75.000 kroner, men må desværre konstatere, at de lån ikke fylder meget i en ejendomsoverdragelse i dag.

På baggrund af en lovændring midt i 80'erne, der betød at vi skulle betale skat af overskuddet i fonden, besluttede vi i fondsbestyrelsen at ændre fondsatsen, således at vi foruden långivning også kunne uddele rejselegater til unge landmænd, der vil dygtiggøre sig under fremmede himmelstrøg, og til det formål afsætter vi nu ca. 50.000 kroner om året.

Jeg tror at dette initiativ er til megen glæde for de unge landmænd, der får del i pengene, og de tilbagemeldinger vi får, bekræfter dette.

Fondets oprettelse er omtalt i Slægtgården nr. 109 fra oktober 1960.

Carl M. Christensen

Familien Mouritzen Bundgård og Rebild Bakker

Af ejendomskonsulent Anders Frederiksen, Hobro

Nationalparken Rebild Bakker er kendt af alle danskere, ja langt ud over Danmarks grænser. Vi forbinder det med Rebildfesten hvert år den 4. juli, hvor den amerikanske nationaldag fejres af dansk-amerikanere og danskere i fællesskab.

Festen er enestående, fordi det er det eneste sted i verden, uden for USA, hvor den amerikanske nationaldag fejres. I Danmark er nationalparkens natur også enestående. Med de stejle bakker beklædt med lyng og enebærbuske og lidt løvskov her og der, danner nationalparken en enestående natur i et vildt område, som efter nutidens forhold er uanvendelig til moderne landbrugsdrift.

Familien Mouritzen Bundgård er derimod en forholdsvis ukendt slægt uden for Rebild. En stor, men ganske almindelig bonde-slægt, hvis historie er nært knyttet til Rebild Bakkers nyere historie.

Bundgården (gården i bunden, d. v. s. neden for Rebild Bakker) er i dag på ca. 41 ha, i det væsentlige lave arealer som drives uden animalsk produktion. Der hører ganske vist en mælkekvote til gården, men den er bortforpagtet.

Desværre kender jeg ikke Bundgårdens historie helt tilbage, men i 1803 blev der født en Mouritz Pedersen, kaldet Bundgård, og han blev fæstebonde i Bundgården under Lundbæk. Han havde kun 2 sønner, Peder og Jens Christian. I relation til skitsen over Rebildområdet, var det tanken at Jens Christian skulle overtage Bundgården, mens Peder Mouritzen Bundgård for sin del købte Kraggård, som lå dér hvor Hotel Rebild Bakker nu ligger. Imidlertid døde Jens Christian kun 27 år gammel, og derfor måtte Peder også overtage Bundgården, ligesom han også senere blev ejer af Kodhøjgård. Han må have været en meget aktiv mand, for i ægteskabet med Else Andersen fra Viborggården i Rebild by, blev der ialt født 13 børn, hvoraf nogle døde tidligt.

På mange måder er historien om slægten Mouritzen Bundgård ikke anderledes end så mange andres historie, men den er dog speciel på 2 interessante måder.

For det første var det efter min opfattelse familiens medvirken, der gjorde det muligt at samle og oprette Rebild Bakker Nationalpark. Den 16. april 1911 emigrerede en af de 13 børn

(Lars Christian Mouritzen Bundgård) til USA, og den 15. juli samme år solgte faderen Peder Mouritzen Bundgård det første areal, ca. 17 ha, til en opkøber fra Rebild Bakker komiteen. Der blev senere opkøbt væsentlige arealer fra Rebild gårdene, men det første skridt blev taget, da de betydeligste arealer blev købt, hos familien Mouritzen Bundgård.

I dag er Nationalparken et seværdigt naturklenodie på 200-300 ha, og der er masser af fredede fortidsminder, kilder, vandløb m. v. Jeg mener familien Mouritzen Bundgård har bidraget hertil, og selvom jeg ikke kan bevise det, så er det dog sandsynligt, at Lars Chr. M. Bundgård's emigration i 1911 har givet de positive kontakter, der var nødvendige for at samle de store arealer til Nationalparken.

Det andet punkt hvorved historien adskiller sig fra de fleste andre slægtshistorier er, at gården 2 gange i de sidste 55 år har skiftet ejer i sidelinie.

Peder Mouritzen Bundgård solgte til sin ældste søn Anders, som det var tradition, og det skete kort før han døde i 1915. Anders drev gården til 1938, men han blev aldrig gift, idet han i stedet boede sammen med en søster, der sikkert var »husholder« for ham. Da han så var alvorlig syg, måtte han afhænde gården i 1938 til sin yngste bror, Jacob, der var næsten 20 år yngre end ham selv. Jacob var da etableret på nabogården, Kodhøjgård, og han havde 9 børn, som alle er født på Kodhøjgård.

Jacob Mouritzen Bundgård drev Bundgården i 17 år indtil han i 1955 overdrog den sine 4 yngste, ugifte sønner i fællesskab (i lige sameje). Imidlertid blev de 2 af dem gift og købte i hhv. 1959 og 1961 sin gård, medens de 2 tilbageværende brødre har drevet Bundgården indtil nu, i sommeren 1991.

Det var en stor oplevelse for mig at ordne dette generationsskifte. Poul og Peder Mouritzen Bundgård er omkring 70 år. De havde resoneret som så: »Vi kan lige så godt blive boende på gården så længe, det er muligt, og så sælge den til fremmede, for vi har jo ingen børn, og der er ikke andre i familien, som vil købe den«.

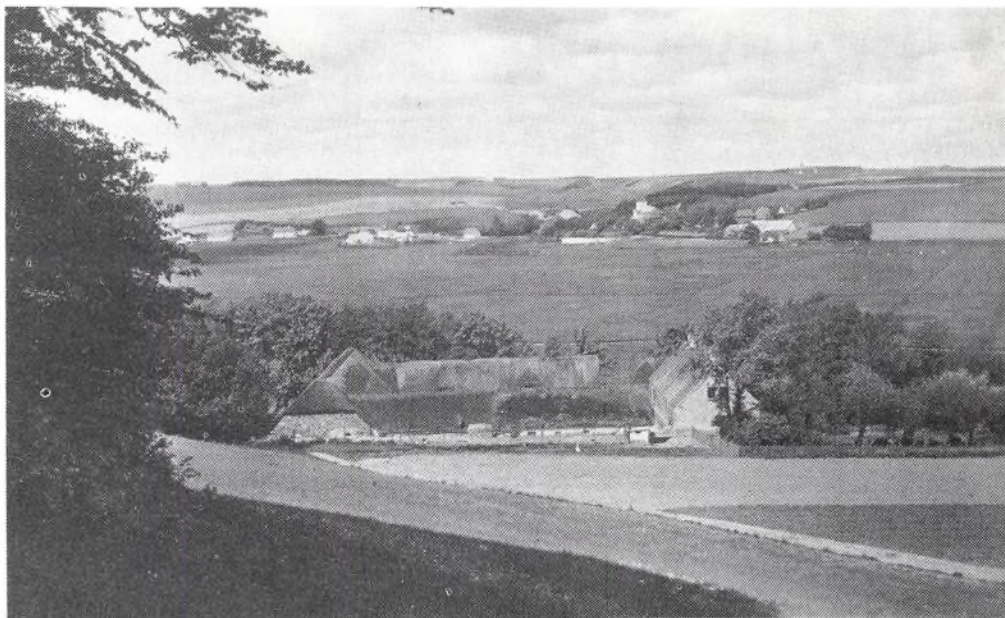
Der var en del, som fik tårer i øjnene, da en brorsøn meldte sig som interesseret køber. Erik Mouritzen Bundgård er ung og ny-

*Bundgården
Bundgården, Kodhøjgård og Kraggård har alle været fæstegårde under Lundbæk, den herregård, der nu er rammen om Lundbæk Landbrugsskole. Alle tre gårde har tilhørt familien Mouritzen med kalde-navnet Bundgård, som de fik kongelig bevilling til at føre i 1905.*

Kraggård lå netop, hvor parkeringspladsen til Hotel Rebild Bakker nu er. I 1930'erne solgtes første grund til Rebildhus for 500 kr. og senere er der solgt mange byggegrunde til Rebild by, mens restejendommen blev solgt i 1980'erne til Nationalparken og Hotel Rebild Bakker, mens agerjorden blev i familien, idet den overgik til Kodhøjgård.

uddannet agronom, og han har her i sommer overtaget slægtsgården for at føre slægtstraditionerne videre.

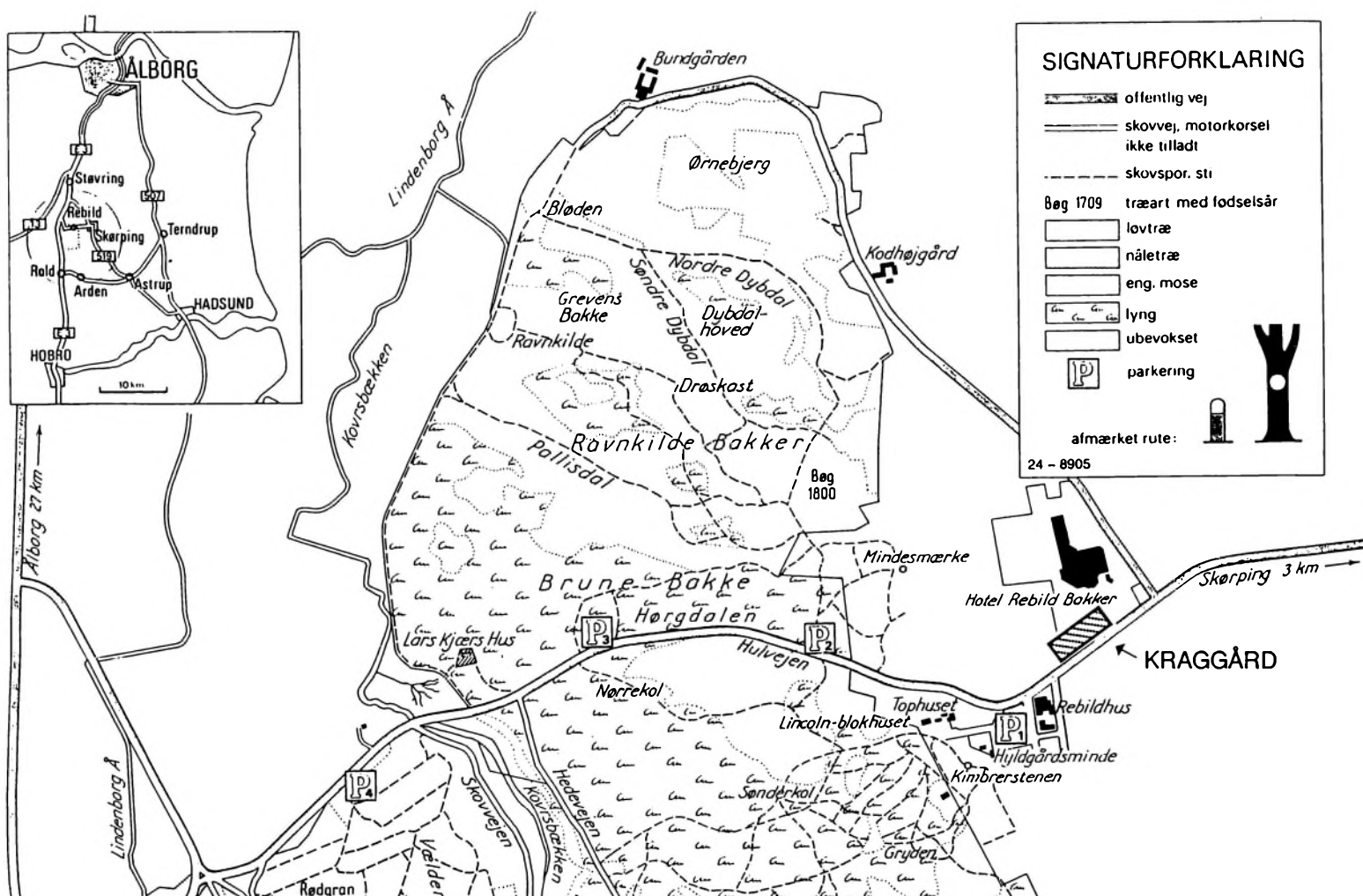
Det er prisværdigt, både af den ældre og yngre generation, at man på denne værdige måde har bidraget til at videreføre slægtsgården, og specielt fordi det er sket i sidelinie, hvor et generationsskifte erfaringsmæssigt er vanskeligere. Alt er tilsyneladende »fryd og gammen«.

Nu er Erik ejer af Bundgården, og fætter Bernt er ejer af Kodhøjgård, og de er begge unge, og har forhåbentlig en hel generation foran sig.

Jeg synes historien er interessant, fordi Dansk Slægtsgårdsforening skal have årsmøde på Hotel Rebild Bakker i maj 1992, og fordi eksemplet desuden viser, at det i mange tilfælde, trods vanskeligheder, er muligt at føre slægtsgården videre i sidelinie, hvor der ikke er arvtagere i lige linie.

Den tidligere nævnte Kraggård er for få år siden af familien Mouritzen Bundgård solgt til det hotel, hvor årsmødet skal holdes i 1992, og restarealet er dels solgt til Rebild Bakker Komiteen (staten), for så vidt angår bakkerne, og dels tilbage til Kodhøjgård, for så vidt angår agerjorden.

Anders Frederiksen

Vilhelmsborg

Herregården Vilhelmsborg syd for Århus er Danmarks Nationale Hestesportscenter, men det er også historien om en herregård, som efter 261 år i samme slægt og en efterfølgende forfaldsperiode oplever en storhedstid, da den danner et enestående miljø for smukke dyr.

Historie

Herregården Vilhelmsborg blev dannet i slutningen af Middelalderen, da medlemmer af slægten Galt samlede jorde i landsbyen Skumstrup, hvilket navn herregården også fik. Skumstrup skiftede ejere en del gange for i 1651 at blive arvet af herremanden Mogens Friis, der senere oprettede grevskabet Friisenborg.

Egnen led meget under svenskekrigene 1658-1660, og da krigen var forbi, skulle kronen til at indfri sin gæld til kreditorerne. Mellem Vilhelmsborg og Århus lå det tidligere Århus bispegods, der bl. a. omfattede Århusgård, og dette gods på 3.200 tdr. hartkorn solgte kronen til den hollandske storkøbmand Gabriel Marselis for en pris af 50 Rd. pr. td. landgildehartkorn.

Mogens Friis, der også havde store krav på kronen, valgte at samle sit gods på Friisenborgegnen, og solgte i 1662 Skumstrup og Moesgård med 1.391 tdr. hartkorn til Gabriel Marselis.

Gabriel Marselis døde i 1667, og sønnem Vilhelm Marselis overtog Skumstrup og Moesgård. Da han senere udnævntes til friherre under navnet Gyldenkrone – efter den hollandske og danske mønt – oprettede han i september 1673 baroniet Vilhelmsborg med 1.000 tdr. hartkorn, mens Moesgård, Bustrup og Østergård knyttedes til Vilhelmsborg som såkaldt allodialgods, d. v. s. gods, der stod til besidderens fri rådighed og ikke var bundet af fideikommisariske bånd.

I 1921 overgik baroniet i henhold til lensafløsningslovens bestemmelser til den daværende besidder lensbaron Holger Ementz Gyldenkrone fri ejendom.

Efter 261 år i slægten Marselis/Gyldenkrone overgik Vilhelmsborg i 1923 til L. N. C. Hviid, forpagter af herregården Vosnæs.

Hans søn Karl Gustav Hviid overtog Vilhelmsborg i 1954. Der hørte på den tid 635 ha til godset.

Siden 1973 ejes Vilhelmsborg af Århus kommune, som har overdraget brugsretten af gården til Foreningen Vilhelmsborg, der er en selvejende institution etableret af Dansk Ride Forbund, Dansk Varmblod, Landskontoret for Heste, den lokale Århus Rideklub og Århus kommune.

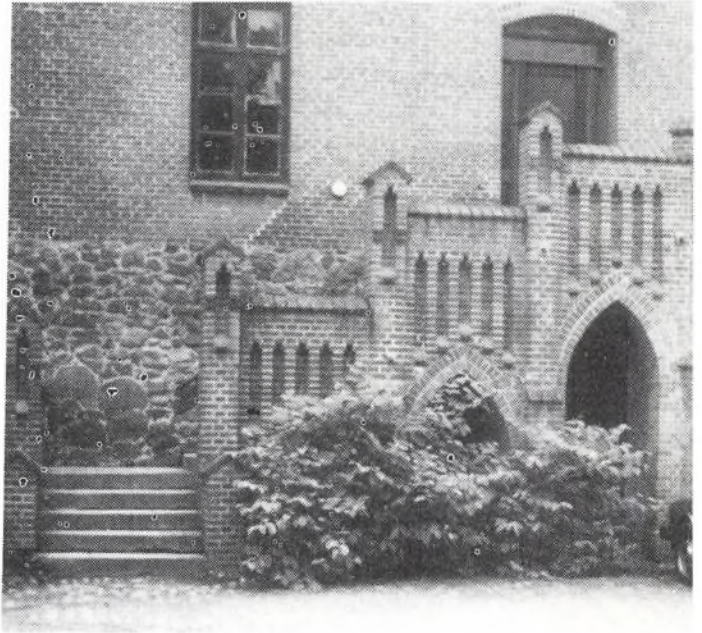
Bygningerne

Hovedbygningen på Vilhelmsborg blev fornyet i 1842-1844. Hovedbygningen dannede nordlængen i et samlet bygningskompleks, indtil avlsgården brændte i 1853, og lensbaronen valgte da, at opføre en ny og imponerende avlsgård et stykke fra hovedbygningen.

Det blev den tyske arkitekt Gustav Ludolf Martens, som fik opgaven at udforme ladegården og forpagterboligen.

Forpagterboligen til Vilhelmsborg opført i midten af 1850'erne. Den høje kælder rummede godsets mejeri. Idag er der indrettet et prima spisested i kælderen og fra de gamle stuer og godskontor administreres Danmarks Nationale Hestecenter.

Hovedtrappen til forpagterboligen. Et prægtigt nygotisk byggeri.

De store stald- og ladebygninger udgør sammen med boligen en enhed med store blændingsgavle, hvor gavlene på lade- og staldbygningerne er aftrappede, mens forpagterboligens gavle er udstyret med små tårnlignende tinder.

Hovedtrappen til forpagterboligen er et pragtstykke i nygotik med tre spidsbuer. Den nye lade var efter tidens forhold meget stor, og baronen blev drillet med, at den ville han aldrig komme til at fylde!

Et tysk tidsskrift skrev derimod: »Et funktionsdygtigt og imponerende anlæg, et godt eksempel på en herregård med tilhørende avlsbygninger.«

I 1973 overtog Århus kommune godset i meget forfaldent stand. Men det lykkedes at finde de originale tegninger i et tysk tidsskrift »Zeitschrift für Bauwesen« og Århus kommune lod bygningerne renovere udvendigt efter disse tegninger. Avlsbygningerne står således i dag nøjagtigt, som da de blev opført i 1856-57.

Igennem de sidste tyve år har dansk ridning og avl søgt at få etableret et fælles uddannelses- og træningssted. I 1985 viste der sig muligheder på Vilhelmsborg, og et hurtigt arbejdende udvalg under ledelse af Bent Neergaard og rådmand Bjarne Ørum fra Århus kommune fik samlet de interesserede organisationer.

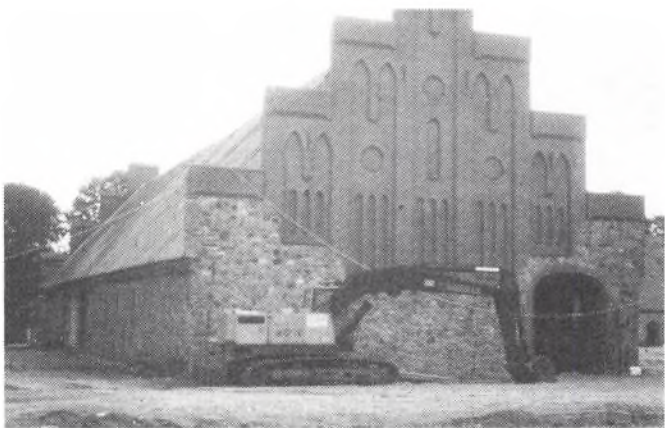
Resultatet blev en almenvælgørende forening, der herefter gik i gang med at samle den nødvendige kapital og foretage projekteringen. Resultatet er blevet unikt. De gamle bygninger falder godt til i de nye rammer. En arkitektonisk opgave der er blevet smukt udført af arkitekt Ib Møller.

Økonomi

Vilhelmsborg er stillet vederlagsfrit til disposition af Århus kommune. Foreningen Vilhelmsborg har derefter investeret 36 mill. dkr. i stalde, ridehaller, værelser, baner, undervisningsfaciliteter og bispisningssteder. Finansieringen er sket ved sponsorkapital, kommunalt tilskud og lånekapital.

Vilhemsborg drives kommercielt uden offentlig støtte. Alle ydelser er nøje udskudt og brugerorganisationerne, deltagere og kursister betaler for de udførte aktiviteter. Således betaler f. eks. Dansk Varmblod for gennemførelse af materialeprøver. I Danmark er alt baseret på privat hingstehold, og som følge deraf opkræver hesteavlsorganisationerne et gebyr for afprøvningerne hos hingste/hoppeejere.

Stævnestalden fotograferet medens der endnu arbejdedes med bygningernes istandsættelse.

Den smukke bygning med den store kamtakkede blændingsgavl var godsets lade, og baron Gyldenkrone fik i 1850'erne at vide, at den lade ville han aldrig komme til at fylde.

Hestesportscenteret

Om Danmarks Nationale Hestesportscenter fortæller direktør Bent Neergaard, at ledelinien for Vilhemsborg er: Vi vil bygge bro mellem hesteavl og hestesport, samt mellem alle aktiviteter, der omfattes af den samlede »hesteindustri«.

På Vilhemsborg samles alle danske hesteracer og hestesportsorganisationer: Specialracer, Dansk Varmblod, Koldblod og Ponyracer, Dansk Rideforbund, Team Danmark (Olympisk træning) og Dansk Ride Instruktør Forening til fælles uddannelse, træning og arrangementer.

Vilhemsborgs arbejdsområder

er vidt favnende indenfor den samlede hestesektor, altsammen i samarbejde med Landskontoret for Heste, de enkelte avlsforbund, Dansk Ride Forbund, Dansk Køreforbund og Dansk Ride Instruktør Forening. Og Bent Neergaard nævner nogle eksempler:

Materialprøver for hingste (100 dages test).

Som ryttere bruges beriderelever, der deltager på et 4-måneders kursus. Det er elever, der har været under uddannelse i ca. 3 år på godkendte uddannelsessteder i Danmark. Ved at bruge beriderelever som ryttere, etableres på sigt en god kontakt mellem fremtidens trænere, ledere og hesteopdrættere.

Materialprøver for hopper (30 dages test).

Som ryttere anvendes faste elever tilknyttet Vilhemsborg.

Dansk Ride Forbunds samlede kursusvirksomhed.

Kurser for ledere.

Kurser for amatørtrænere og deltids undervisere.

Kurser for dommere.

Kurser for banebyggere.

Kurser for hesteavlere.

Grundlæggende og videregående uddannelse bygget op over 4 niveauer.

Kurser i klargøring af heste til kåring og udstillinger.

Kurser i tilridning og tilkørsel af ungheste, med henblik på at sikre, at alle avlere kan klargøre en unghest uden at forvolde skade.

Grooms- og staldmesteruddannelse.

I tilknytning til den danske uddannelse af landmænd er oprettet uddannelser for grooms og staldmestre. Denne uddannelse er

oprettet som en parallel til landmandsuddannelsen i f. eks. kvæg-, svine- og planteavl. Den tilgodeser de strenge danske krav til erhvervelse og drift af landbrug.

(Groom er et moderne udtryk for en hestepasser.)

Team Danmark.

Træningssamlinger for den absolutte elite, samt talentudvikling.

Berideruddannelsen.

Dette er en mesterlære uddannelse, der foregår på godkendte uddannelsessteder i Danmark. Uddannelsen forløber over en såkaldt »A« uddannelse på 3 år, samt en videregående »B« uddannelse over yderligere 3 år. I disse perioder foregår den teoretiske uddannelse, og den koordinerende rideuddannelse på en række kurser på Vilhemsborg i perioder fra 2 uger til 6 måneder.

Det er lykkedes Vilhemsborg at få ansat overordentlig velkvalificerede instruktører og ledere. Som dressurinstruktør er ansat Nis Valdemar Hansen, der har stor international erfaring, såvel i personlig konkurrencedeltagelse og som konstruktør for Grand Prix ryttere.

Som springinstruktør og leder af materialprøverne er ansat Kristian Skovrider, der er en af Danmarks for tiden mest succesrige springryttere, såvel nationalt som internationalt.

Til den ligeledes vigtige funktion som staldchef og instruktør for grooms- og staldmesteruddannelsen er ansat Jens Mortensen, der har mange års erfaring i såvel avl som ridning.

Ydermere er til Team Danmark træning tilknyttet den verdenskendte dressurtræner og tidligere olympiadetræner Tonny Jensen.

Som souschef og administrationschef fungerer Susan Thorup, der fra anden branche har stor erfaring i administration og kursusplanlægning.

Direktør Bent Neergaard har en baggrund i landbruget, som officer og rytter. Desuden tidligere medlem af hovedbestyrelsen for Dansk Varmblod og formand for Dansk Ride Forbund's afdeling sport. Desuden kendt opdrætter og hingsteholder.

Herudover er der tilknyttet en række specialinstruktører, lærere, smede og dyrlæger.

Foruden de gamle længer fra 1850'erne er der nu opvisningsridehal på 43 × 96 meter med et rideareal på 28 × 70 meter med plads til 3000 tilskuere.

Der er træningshal på 25 × 60 meter med rideareal på 20 × 60 meter. 3 dressurbaner, hver på 30 × 70 meter etableret med stort magasin til afledning af overfladevand og med automatisk vandingsanlæg.

Der er et stort springstadion på 80 × 125 meter, bygget efter samme princip som dressurbanerne.

Der er staldkapacitet til 235 heste. Århus Rideklub har til i nordlængen – den gamle kostald, mens laden er indrettet til stævnestald og sydlængen er kursusstald.

Kursusstalden.

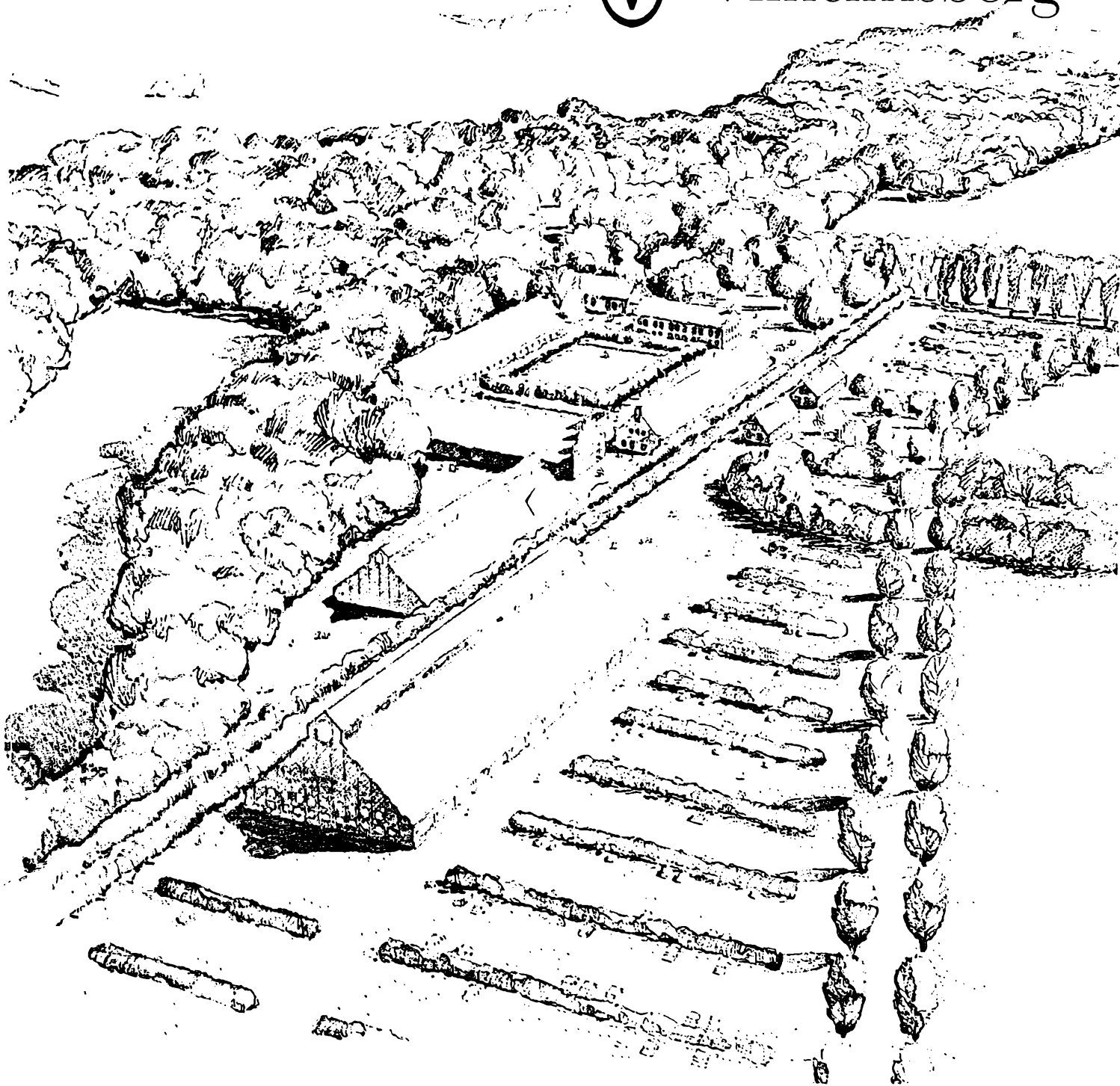
Avlsgårdens sydlænge, der i herregårdstiden rummede vognport og hestestald.

Vilhemsborg er et charmerende sted, og kommer man forbi, er man velkommen til at gå rundt og kikke på de fornemte istandsatte bygninger og de smukke dyr.

Danmarks nationale hestesportscenter

Vilhelmsborg

Som noget af det sidste, der er opført på Vilhelmsborg, er gæsteboligerne. 24 dobbeltværelser til kursister, deltagere, officials og almindelige interesserede.

Den store forpagterbolig rummer kontorer i stueetagen og i kælderen er indrettet restaurant, som nærværende tidsskrifts redaktør har haft megen glæde af. Oprindeligt var kælderen indrettet til mejeri, og et godt spisested i et enestående miljø fortjener opmærksomhed.

Skulle vejen falde forbi Vilhelmsborg, er man velkommen til at gå omkring og nyde synet af de fornemt istandsatte bygninger og de smukke dyr samt glæde sig over frokosten i det gamle mejeri.

Danmarks nationale Hestesportscenter

Den smukke herregård Vilhelmsborg danner i dag ramme om hesteavl og -sport. Beliggenheden er mageløs: Sammen med herregården Moesgård, skovene og stranden langs Århus bugt danner Vilhelmsborg et enestående natur- og kulturhistorisk område af største betydning.

Hovedbygningen er fra 1843 og de imponerende avlsbygninger fra 1855. Århus kommune købte Vilhelmsborg med sine 750 tdr. land i 1973. Om- og tilbygninger skete i 1989-90.

Bag Vilhelmsborg står Århus kommune, Dansk Ride Forbund, Dansk Varmblod, Landsudvalget for Hesteavl samt Aarhus Rideklub.

Velkommen til nye medlemmer:

Rosa og Ib Nielsen
»Kontrolhøseriet«
Råsøvej 23, Tybjerg
4160 Herlufmagle

Gårdejere Gurli og Povl Andersen
Ingerbyvej 8
4540 Fårevejle

Jørgen Petersen
Kattinge Bygade 24
4000 Roskilde

Gerda og Poul Verner Hansen
DITO's Turistfart
Hulebækvej 7
4350 Ugerløse

Esther Varn
Allegade 78
5000 Odense C

Gårdejer Børge Pedersen
»Magletvingegård«
Magletvinge Møllevej 14
4943 Torrig L

Gårdejere Kirsten og Mogens Lassen
Solbækvej 2
Mjels Mark
6430 Nordborg

Gårdejere Jytte og
Johannes Lund Christensen
»Quistgaard«
Tårupvej 48, Tårup
7000 Fredericia

Gårdejer Hans Chr. Skov Christensen
»Enghavegaard«
Balskovvej 6, Herslev
7000 Fredericia

Gårdejere Charlotte Stenhøj og
Elvine Pedersen
»Stevnshøjgaard«
Udbyhøjvej 511
Øster Tørslev
8983 Gjerlev J

Gårdejer Gunner Dam-Jensen
»Aastrup«
Åstrupvej 61
9440 Åbybro

Gårdejer Søren C. Jensen
»Halagergaard«
Holmagervej 10, Løgsted
9670 Løgstør

NYT fra kredsene Sjælland-Syd

Fynskredsen

Kredsen afholdt 6. november møde med lysbilledforedrag af Torben Lindegaard Jensen om de gamle fynske bindingsværks-gårde.

Torben Lindegaard Jensen har udgivet en smuk bog om emnet, og hans foredrag vidnede om stor indsigt i og forståelse for de gamle gårde.

Der kom mange bud på løsning af problemerne med vedligeholdelse og evt. fredning. Lysbillederne viste en del eksempler på, hvordan det kunne klares i praksis, uden at det blev et fuldtidsjob at passe en ældre gård.

Der skal også tages hensyn til produktionen og rimelige levevilkår for ejeren og familien.

Ved den efterfølgende generalforsamling var alle valg genvalg.

Hans Peter Madsen

Sjælland-Syd

Generalforsamlingen afholdes onsdag den 19. februar 1992 kl. 13.00 på Sydsjællands Landbrugsskole, Lundby.

Efter generalforsamlingen fortæller tidligere gårdejer på Svinø - Kurt Henriksen erindringer fra et spændende liv og træk fra Køng Sogns historie, ligesom han vil vise os skolens landbrugsmuseum, der rummer mange interessante landbrugsredskaber. Indbydelse udsendes senere.

Meta Larsen

Bornholm

Generalforsamling afholdes torsdag den 30. januar 1992 kl. 19.30 på Bornholms Folkehøjskole. Foredrag med lysbilleder om vedligeholdelse og renovering af ældre stuehuse ved Niels Holger Larsen, Bornholms Museum.

Kredsens medlemmer er velkomne til også at invitere ikke medlemmer til denne aften.

Poul Ancher Hansen

Reerslev kirkebog 1736-1856

*Ved Bent Thestrup og Oscar Udsholt
Udgivet af Dragsholm Lokalhistoriske Forening
med støtte fra en talstærk sponsorgruppe.*

Illustrationerne i bogen er udført af Reerslev Sogns nuværende kirkebogsfører - sognepræst Preben Hedegaard.

300 sider. Pris kr. 135,00 + forsendelse

Bogen forhandles hos: Bent Thestrup, Th. Nielsensvej 2, 4540 Fårevejle.

Bent Thestrup og Oscar Udsholt udgav i 1989 Reerslev Sogns Historie, der blev omtalt i Slægtsgården nr. 290 side 17.

Nu har de sikret udgivelsen af Reerslev kirkebøger i årene 1736-1856.

Bogen har nyttige registre for døpte, konfirmerede, trolovede og viede samt over begravede.

Alt er med - både kirkegangskoner, kirkens myndighed samt til- og afgangslisterne.

Reerslev kirkebog rummer stort set de konkrete oplysninger, og kun sjældent får vi de store interessante meddelelser, som kan bruges i en bredere historisk indfaldsvinkel til dagliglivet i sognet, som det er tilfældet med kirkebøgerne fra Sørbymagle og Vonsild.

Reerslev kirkebog er et nyttigt redskab for dem, der arbejder med lokalitetens historie og ikke mindst for slægtsforskerne, der her har en let tilgængelig kirkebog over det sjællandske landsogn på Hedeboegnen - mellem Roskilde og København.

ONG

02870 ■ 9362 ■ 01

HENRY SLEMMING

HAMMELEUVEJ 23 HAMMELEU
8500 GRENAÅ

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte

Thorsgård

Thorsgård i Gislinge ejedes i mange år af Jørgen Pedersen, som blev Dansk Slægtsgårdsforenings første formand. Det var Jørgen Pedersens tanker om en kreditforening for slægtsgårde, der resulterede i vor forening, som i år har fejret 50 års jubilæum.

Thorsgård matr. nr. 7 af Gislinge blev i 1842 overtaget af Jens Iversen, der giftede sig med enken på gården.

I 1885 arvedes den af børnene: Karen Marie Jensdatter gift med Chr. Pedersen, Niels Jensen, Lars Chr. Jensen og Marie Kirstine Jensdatter gift med Carl Otto Holst.

To år senere bliver Christian Pedersen eneejer, men gården blev året efter overdraget til sønnen Jørgen Pedersen, hvis enke - Anne Kathrine sad med Thorsgård indtil sønnen Jørgen Pedersen kunne overtage den i 1912.

I dag ejes Thorsgård af døtrene Ellen og Grethe Pedersen.

Thorsgård havde tidligere et tilliggende på 80 tdr.land, men på grund af den nære beliggenhed af byen, er der solgt 20 tdr. land fra.

